

kefr.

3 T. A. J. - A 5917
6

E k s t r a k t - g j e n p a r t

av skrivelse fra rendriftsinspektör Nissen til Landbruksde-
partementet av 13 september 1916.

-:-:-:-:-

Til den mellem Tolgen- og Idrelapperne under 30
november 1914 indgaaede overenskomst har jeg fölgende at
bemærke:

Overenskomsten gaar ut paa intet mindre end at
lapperne sig imellem skal betragte hele det norske Tolgen-
distrikt og den dertil stötnede vestligste del av Idrelapper-
nes omraade i Sverige som ett fællesansvarlighetsdistrikt
i maanederne juni - oktober inclusive.

Den forutsætter en fuldstændig fællesdrift i dis-
se maaneder, anordner et fællesstyre og træffer detaljerte
bestemmelser for bedriftens ordning baade utad og indad.

Hvor tiltalende ordningen end kan være set fra
lappernes side, finder jeg det allikevel meget beklagelig,
at Daniel Mortensen og de övrige norske lapper i Tolgendi-
striktet har ingaat denne overenskomst med Idrelapperne.

Ialfald i en henseende er jo ogsaa overenskomsten
eller rettere overenskomstens overholdelse likefrem ulovlig.
Dens post 1, b) forutsætter jo, i strid mot "tillægslappe-
lovens" § 13, at foruten umerkede, morlöse kalver skal ogsaa
ældre, umerkede rener, som maatte findes i de blandede
hjorder, sælges til indtægt for et fælles fond, hvorav bl.a.
skadeserstatninger skal betales. Som det vil være de-

partementet bekjænt har der fra lappernes side været vakt
motion om lovforandring gaaende ut paa, at al ukjendt, umer-
ket ren fremtidig skal sælges til fordel for vedkommende

ALV

lapper og ikke som nu (for de over 9 maaneder gamle rens vedkommende) betragtes som hittegods. Saavel lappefoged Guldahl som undertegnede har anbefalet denne tanke. Men den har endnu ikke ført til nogen lovændring. Og har Tolgendistriktets lapper overensstemmende med overenskomsten unkladt at behandle som hittegods ukjendt, umerkede rener, som de har fundet i sine hjorder (paa norsk side av riksgrensens), saaledes som fastsat i tillægslappelovens § 13 og i reglementet om behandling av hittede ren, saa har de gjort sig skyldige i en positiv lovovertrædelse.

Det vil av flere grunde være av interesse at faa undersøgt, hvorvidt og i tilfælde i hvilken utstrækning en saadan lovstridig fremgangsmaate m.h.t. umerkede ren har fundet sted. Jeg vil dog ikke hermed paa forhaand ha anbefalet, at straffeansvar gjøres gjældende, om det konstateres, at en saadan lovstridig fremgangsmaate er blit praktiseret.

Hvad jeg finder uheldigere og i og for sig mere beklageligt er, at Tolgenlapperne har indgaat en saadan fællesskapsoverenskomst med Idrelapperne paa samme tid som de har begjæret de norske myndigheters bistand til at avkræve Idrelapperne erstatning for den ulempe og skade deres ren hadde voldt Tolgenlappernes rendrift.

Jeg tænker her paa Daniel Mortensens skrivelse til amtmanden i Søndre Trondhjems amt av 10/1 1913 (L.D.Jnr. 244/1913 R), som resulterte i, at der ad diplomatisk vei ved note av 13/7 1914 blev rettet anmodning til den svenske utenriksminister om medvirkning til indbetaling av Daniel Mortensens tilkommende. Inden denne anmodning var besvaret maatte imidlertid det norske utenriksdepartement ved skrivelse av 1 mars 1915 til legationen i Stockholm tilbakekalde den, foranlediget dertil av Daniel Mortensens skrivelse til amtmanden av februar 1915, hvori meddeltes, at omhandlede tvist med de svenske lapper nu var op- og avgjort i mindelighet.

Det av Daniel Mortensen ved denne leilighet omtal-

te opgjør med de svenske lapper har antagelig staat i nær forbindelse med overenskomsten av 30 november 1914, som dog ikke blev nævnt. Overenskomsten er idetheletat først nu blit bekjendt for de norske myndigheter. I sin indberetning av 24 mai 1915 om rendriften i 1914 meddelte ganske vist lappfoged Guldahl, at "Daniel Mortensen har søgt og faat istand overenskomst med Idrelapperne i denne henseende"): "likeoverfor hans krav om vederlag for de distriktets lapper ved den svenske lösrentrafik paaførte utgifter."

Daniel Mortensen hadde endvidere lovet lappfogden en skriftlig meddelelse om overenskomsten, men den uteblev og blev forgjæves omerindret, hvorfor den ikke kunde vedlægges aarsberetningen for 1914.

I indberetningen av 25/3 1916 om rendriften i 1915 uttalte lappfogden følgende om denne sak:

" Nogen skriftlig meddelelse fra Daniel Mortensen
" angaaende hans overenskomst med Idrelapperne - som nævnt
" i min beretning av 24/5 1915 - har jeg ikke faat. Imidlertid har han paa nærmere anledning mundtlig oplyst, at
" overenskomsten omhandler hvormange vogtere hver by skal
" holde, likesom Idrelapperne har gaat ind paa at delta i
" skadeserstatninger i Norge og Tolgenlapperne har gaat ind
" paa at delta i mulige skadeserstatninger i Sverige - alt
" efter renantallet."

Ved denne oplysning kom det for dagen, at omtalte overenskomst var noget mere end at mindeligt opgjør av det gamle mellemværende mellem Idre- og Tolgenlapperne. Og nu naar overenskomstens indhold og ordlyd er blit mig bekjendt er det mig fuldt forstaaeligt, at Daniel Mortensen i det længste har kviet sig ved at fremlægge den. Man maa jo nemlig utvilsomt ha forstaaet, at anordning ved privat overenskomst av en fælles norsk-svensk rendrift i Tolgendistriktet og Idre har været stridende mot gjældende love og traktater og at overenskomsten har indeholdt positivt retsstridige

bestemmelser.

En undskyldning for Daniel Mortensens litet loyale optræden kan maaske søkes i, at han kan ha mistvilet om muligheden av ved myndigheternes bistand at faa sit tilgodehavende fra de svenske lapper, saavidt længe som han forgjæves ventet paa nogen avgjørelse i saken. Det var ham dog utvilsomt bekjendt, at de norske myndigheter hadde tat sig av hans krav, - derom vidner jo hans meddelelse i skrivelsen til amtmanden av februar 1915 om at tvisten mellem ham og de svenske lapper nu var op- og avgjort.

Med al anerkjendelse av Daniel Mortensens utvilsomt oprigtige interesse for at bringe orden i rendriftsforholdene - ogsaa heromhandlede overenskomst kan jo sees som et uttryk for denne hans interesse - maa jeg derfor beklage det feilgrep han har begaat ved at indgaa privat overenskomst med de svenske lapper om etablering av et lov- og traktatstridigt forhold.

at overenskomsten har været medvirkende til
Det er vel ikke usandsynligt, at den svenske løsentrafik i Tolgendistriktet i de sidste aar har været mere generende for de fastboende end i tidligere aar.

At al den skade ved ren, som siden ivaares er voldt i distriktet kun kan skyldes Idrelappernes ren, vil være departementet bekjendt bl.a. fra min P.M. av 6/4 d.a., hvori jeg meddelte, at de norske lapper sidste vinter solgte og førte bort fra distriktet størstedelen av renbestanden og for sommerhalvaaret anbragte de øvrige dyr (væsentlig ungdyr) i Riast- og Essandistrikterne. Imidlertid er det - eller var det ialfald - meningen at en ny renhjord skulde indkjøpes til høsten nordfra i den bortsolgtes sted og føres til beite i Tolgendistriktet.

Jeg tillater mig til slutning at anbefale, at det tilkjendegives Daniel Mortensen og de øvrige norske lapper, som har underskrevet overenskomsten, at myndigheterne ikke kan anerkjende overenskomstens gyldighet og at den derfor

